

Wyrok z dnia 4 listopada 2008 r.

I UK 114/08

Wspólne z małżonkiem rozliczanie podatku dochodowego nie zwalnia rolnika prowadzącego pozarolniczą działalność gospodarczą i zamierzającego nadal podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników z wynikającego z art. 5a ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.) obowiązku udokumentowania kwoty należnego podatku dochodowego od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej za poprzedni rok podatkowy.

Przewodniczący SSN Zbigniew Korzeniowski, Sędziowie: SN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec, SA Halina Kiryło (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 4 listopada 2008 r. sprawy z odwołania Eugeniusza T. przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego o ustalenie istnienia ubezpieczenia, na skutek skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 16 stycznia 2008 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e n i e

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 11 lipca 2007 r., wydaną na podstawie art. 5a w związku z art. 3a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.), stwierdził ustanie podlegania Eugeniusza T. ubezpieczeniu społecznemu rolników od 1 lipca 2005 r.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z dnia 19 października 2007 r. oddalił odwołanie ubezpieczonego od powyższej decyzji, a Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z dnia 16 stycznia 2008 r. oddalił apelację od tegoż orzeczenia i zasądził od

Eugeniusza T. na rzecz Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziału Regionalnego w B. kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

Z ustaleń Sądów obydwu instancji wynika, iż Eugeniusz T. był objęty ubezpieczeniem społecznym rolników od 29 stycznia 1996 r., zaś od 30 lipca 1998 r. prowadzi on pozarolniczą działalność gospodarczą. Pismami z dnia 22 czerwca 2004 r., 24 sierpnia 2005 r., 10 kwietnia 2006 r. i 8 czerwca 2006 r. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego informowała ubezpieczonego o kolejnych zmianach art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. W dniu 30 maja 2007 r. Eugeniusz T. złożył w organie rentowym zaświadczenie naczelnika Urzędu Skarbowego w B.P., z którego nie wynika kwota podatku dochodowego od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej za 2006 r. Mimo dwukrotnych ponagieł, ubezpieczony nie tylko nie złożył w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zaświadczenia właściwego organu skarbowego o rzeczywistej kwocie należnego podatku dochodowego od wspomnianych przychodów, ale kwoty tej nie wskazał także w toku postępowania sądowego. Okoliczność, że Eugeniusz T. wybrał wspólny z małżonką sposób opodatkowania i w zeznaniu rocznym wykazał przychody z innych niż pozarolnicza działalność gospodarcza źródeł, nie zwalnia ubezpieczonego z ustawowego obowiązku udokumentowania kwoty należnego podatku od przychodów z prowadzonej działalności gospodarczej za uprzedni rok. Niezłożenie wymaganego zaświadczenia naczelnika urzędu skarbowego w terminie do dnia 31 maja 2007 r. spowodowało zatem ustanie podlegania Eugeniusza T. ubezpieczeniu społecznemu rolników z końcem tego kwartału, stosownie do art. 5a ust. 1, 3, 4, i 6 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników.

W opartej na podstawie z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. skardze kasacyjnej ubezpieczony zarzucił Sądowi Apelacyjnemu naruszenie przepisów postępowania, a w szczególności art. 5a ust. 3 i 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, mające istotny wpływ na wynik sprawy. Naruszenie to polegało na błędnym przyjęciu, że w myśl powołanego przepisu w sytuacji, gdy mimo zgłoszenia wniosku przez zainteresowanego rolnika, naczelnik właściwego urzędu skarbowego nie wydał zaświadczenia stwierdzającego wysokość należnego podatku dochodowego od pozarolniczej działalności gospodarczej, rolnik powinien samodzielnie, w drodze oświadczenia, wskazać kwotę tegoż podatku. Wskazując na tę podstawę zaskarżenia, ubezpieczony wniósł o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Są-

dowi drugiej instancji. W uzasadnieniu skargi podkreślono, że ubezpieczony dopełnił wszystkich wynikających z art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników warunków wyboru rolniczego systemu ubezpieczeń społecznych, albowiem zwrócił się do naczelnika Urzędu Skarbowego w B.P. o wydanie zaświadczenia o wysokości podatku od dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej za 2006 r. i zaświadczenie takie przedłożył organowi rentowemu. Nie zaistniały zaś żadne zawinione przez niego okoliczności uniemożliwiające wydanie prawidłowego zaświadczenia o wysokości należnego podatku dochodowego od tej działalności. Opodatkowanie wspólnie z małżonkiem jest ustawowym uprawnieniem podatnika i skorzystanie z tego uprawnienia nie może powodować negatywnych dla niego skutków prawnych. Jeżeli wyspecjalizowany organ podatkowy oświadcza, że nie jest w stanie określić kwoty należnego podatku, to trudno wymagać, aby uczynił to sam podatnik. Zgodnie z art. 218 § 1 k.p.a. naczelnik Urzędu Skarbowego powinien był przeprowadzić postępowanie wyjaśniające przed wydaniem ubezpieczonemu żądanego zaświadczenia, a Sąd miał możliwość zweryfikowania treści wystawionego dokumentu. Nadto w myśl art. 75 § 2 k.p.a. można domagać się od strony złożenia przed organem administracyjnym oświadczenia pod rygorem odpowiedzialności za fałszywe zeznanie tylko wtedy, gdy przepis prawa nie wymaga urzędowego potwierdzenia określonych faktów lub stanu prawnego. Tymczasem w niniejszej sprawie art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników zobowiązuje ubezpieczonego do złożenia Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zaświadczenia a nie oświadczenia o wysokości należnego podatku od pozarolniczej działalności gospodarczej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na uwzględnienie. Stosownie do regulacji art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach jej podstaw i jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, jeśli skarga nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania bądź gdy zarzut taki okaże się nieuzasadniony, a z urzędu bierze pod rozwagę tylko nieważność postępowania.

W niniejszym przypadku w ramach jedynej, powołanej w skardze kasacyjnej podstawy z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. skarżący zarzucił Sądowi Apelacyjnemu naruszenie przepisów postępowania w postaci art. 5a ust. 3 i 4 ustawy z dnia 20 grudnia

1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. Rzecz w tym, że przez naruszenie przepisów postępowania, o jakim mowa w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., należy rozumieć uchybienie proceduralne sądu i to na tyle istotne, by uznać je za mające wpływ na wynik sprawy. Tymczasem przytoczone przez pełnomocnika ubezpieczonego przepisy art. 5a powołanej ustawy mają materialnoprawny charakter i dotyczą przesłanek dopuszczalności wyboru systemu ubezpieczeń społecznych przez rolnika prowadzącego pozarolniczą działalność gospodarczą. Zarzut naruszenia przez Sąd drugiej instancji unormowań tegoż artykułu jest zaś całkowicie chybiony.

Analizę prawidłowości zaskarżonego wyroku rozpocząć wypada od przypomnienia, że zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 1 oraz art. 16 ust. 1 pkt 1 i ust. 3 w związku z art. 6 pkt 1 i 13 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu oraz emerytalno-rentowemu podlega z mocy ustawy rolnik, tj. pełnoletnia osoba fizyczna, zamieszkująca i prowadząca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osobiście i na własny rachunek, działalność rolniczą jako posiadacz (samoistny lub zależny) gospodarstwa rolnego obejmującego obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny, jeżeli nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu i nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych. O podleganiu z mocy ustawy ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie decyduje więc łączne spełnienie przez rolnika wszystkich wyżej wymienionych pozytywnych kryteriów kwalifikacyjnych i niezastąpienie chociażby jednej z negatywnych przesłanek, do których należy między innymi podleganie wnioskodawcy innemu ubezpieczeniu społecznemu. Osobą podlegającą innemu ubezpieczeniu społecznemu jest zaś osoba podlegająca obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych lub objęta przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym. Zatem, *a contrario*, jeżeli rolnik podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu, to nie podlega z mocy ustawy ubezpieczeniu społecznemu rolników. Właściwa wykładnia cytowanych przepisów prowadzi do wniosku, że podleganie ubezpieczeniu społecznemu z innego tytułu „wyprzedza” ubezpieczenie rolnicze. Jest to oczywiste, jeśli zważyć na fakt, że władza publiczna partycypuje w przeważającej mierze w kosztach tego preferencyjnego (z racji wymiaru składek) systemu. Dlatego też - jak podkreślił Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 13 marca 2006 r., P 8/05 (OTK-A 2006 nr 3, poz. 28) - system ubezpieczenia społecznego rolników ma na celu zapewnienie tego ubezpieczenia jednoznacznie określonej

grupie społecznej, dla której praca w gospodarstwie rolnym stanowi podstawowe źródło utrzymania.

Wyjątek od prymatu podlegania innym ubezpieczeniom społecznym w razie ich zbiegu z ubezpieczeniem społecznym rolników przewiduje art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, wprowadzony do tego aktu ustawą zmieniającą z dnia 12 września 1996 r. (Dz.U. Nr 24, poz. 585) i wielokrotnie nowelizowany. Zgodnie z treścią tego przepisu w jego pierwotnym brzmieniu, rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie z mocy ustawy, nieprzerwanie przez co najmniej jeden rok, podejmował pozarolniczą działalność gospodarczą, nie będąc pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym, podlegał nadal temu ubezpieczeniu. Mógł on jednak złożyć Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych lub Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oświadczenie, że chce podlegać ubezpieczeniu społecznemu z racji prowadzonej działalności gospodarczej, o ile spełniał w tym zakresie warunki określone w odrębnych przepisach. Z unormowania tego nie wynikała reguła pierwszeństwa podlegania rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu w przypadku jego zbiegu z innym tytułem ubezpieczenia społecznego, a jedynie możliwość dokonania przez zainteresowanego wyboru systemu ubezpieczenia społecznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2006 r., I UK 172/05, OSNP 2007 nr 3-4, poz. 52). Wybór ten dotyczył tylko sytuacji, gdy dana osoba spełniała jednocześnie przesłanki objęcia rolniczym ubezpieczeniem społecznym i ubezpieczeniem społecznym z racji prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, a można go było dokonać wyłącznie w momencie podejmowania tej ostatniej działalności (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 2006 r., III UK 46/06, OSNP 2007 nr 15-16, poz. 233) i to pod warunkiem uprzedniego (a więc bezpośrednio przed podjęciem pozarolniczej działalności gospodarczej), trwającego nieprzerwanie przynajmniej jeden rok podlegania z mocy ustawy ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie, liczonego od dnia objęcia tym ubezpieczeniem (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2000 r., II UKN 618/99, OSNAPiUS 2002 nr 1, poz. 27 i z dnia 17 listopada 2000 r., II UKN 54/00, OSNAPiUS 2002 nr 12, poz. 290 i z dnia 7 kwietnia 2006 r., I UK 223/05, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 109).

Będąc właścicielem gospodarstwa rolnego obejmującego obszar użytków rolnych o powierzchni powyżej 1 ha przeliczeniowego i podlegając z tego tytułu ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie od 1 maja 1989 r. oraz podej-

mując z dniem 1 sierpnia 1998 r. pozarolniczą działalność gospodarczą, Eugeniusz T. dokonał - w trybie cytowanego przepisu - wyboru rolniczego systemu ubezpieczeń społecznych i był nim objęty także po zmianie tegoż unormowania. W dniu 2 maja 2004 r. weszła bowiem w życie ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 91, poz. 873). Aktem tym nadano nowe brzmienie art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Przede wszystkim wydłużono okres nieprzerwanego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników uprawniający osobę podejmującą pozarolniczą działalność gospodarczą do wyboru systemu ubezpieczenia społecznego i uzależniono możliwość tego wyboru od formy opodatkowania wspomnianej pozarolniczej działalności gospodarczej. W myśl znowelizowanego ust.1 powołanego artykułu, rolnik lub domownik, który podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata i rozpoczął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej opodatkowanej zgodnie z przepisami o zryczałtowanym podatku dochodowym lub rozpoczął współpracę przy prowadzeniu tej działalności, podlegał nadal temu ubezpieczeniu, jeżeli nie był pracownikiem i nie pozostawał w stosunku służbowym. Stosownie do ust. 5 tego artykułu, do dnia 14 lutego każdego roku rolnik lub domownik prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą lub współpracujący przy prowadzeniu tej działalności, podlegający ubezpieczeniu, zobowiązany był po rozliczeniu roku podatkowego złożyć w Kasie zaświadczenie właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku za miniony rok. W świetle ust. 7 zmienionego art. 5a niezachowanie terminu, o którym mowa w ust. 5, o ile nadal prowadzona była pozarolnicza działalność gospodarcza, było równoznaczne z zaistnieniem okoliczności powodujących ustanie ubezpieczenia z końcem kwartału, w którym rolnik lub domownik zobowiązany był złożyć wspomniane zaświadczenie.

Zgodnie z ust. 6 tego artykułu także gdy kwota podatku przekroczyła sumę 2.528 zł, ubezpieczenie rolnika lub domownika ustawało z końcem kwartału, w którym rolnik lub domownik powinien był złożyć w Kasie powyższe zaświadczenie.

Warto nadmienić, że art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, w brzmieniu nadanym aktem nowelizującym z dnia 2 kwietnia 2004 r., obowiązywał tylko w okresie od 2 maja 2004 r. do 23 sierpnia 2005 r., gdyż z dniem 24 sierpnia 2005 r. weszła w życie kolejna ustawa zmieniająca z dnia 1 lipca 2005 r. (Dz.U. Nr 150, poz. 1248). Przepis art. 2 tego aktu uporządkował redakcyjnie określone w art.

5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników zasady dopuszczalności podlegania rolników i domowników rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu w okresie prowadzenia przez nich pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności, uniezależniając możliwość wyboru systemu ubezpieczenia społecznego od formy opodatkowania tejże działalności, ale zachowując podstawowe konstrukcje prawne dotychczasowej regulacji tego zagadnienia, między innymi te, które odnoszą się do przesłanki nieprzerwanego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w pełnym zakresie przez co najmniej 3 lata, złożenia w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oświadczenia o kontynuowaniu tego ubezpieczenia w terminie 14 dni od rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej, udokumentowania kwoty należnego podatku dochodowego od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej za poprzedni rok podatkowy zaświadczeniem właściwego naczelnika urzędu skarbowego, uwarunkowania prawa do korzystania z ubezpieczenia społecznego rolników od płacenia kwoty należnego podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej nieprzekraczającej 2.528 złotych oraz ustania ubezpieczenia społecznego rolników z końcem kwartału, w którym rolnik prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą obowiązany był złożyć zaświadczenie urzędu skarbowego o wysokości podatku dochodowego z tego tytułu, a obowiązku tego nie dopełnił.

Godzi się przypomnieć, że Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 marca 2006 r., P 8/05 (OTK-A 2006 poz. 28) orzekł, iż art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 91, poz. 873) w zakresie, w jakim ze względu na formę opodatkowania wyłącza z obowiązkowego ubezpieczenia społecznego rolników, z końcem trzeciego kwartału 2004 r., rolnika lub domownika prowadzącego pozarolniczą działalność gospodarczą, jest niezgodny z art. 2 i art. 32 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 20 Konstytucji. W uzasadnieniu wyroku wskazano, iż zmieniając zasady podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników osób, które jednocześnie prowadzą pozarolniczą działalność gospodarczą, ustawodawca przyjął niekwestionowane założenia, że dla osób podlegających ubezpieczeniu społecznemu rolników to działalność rolnicza powinna stanowić podstawowe źródło dochodu, natomiast pozarolnicza działalność powinna osiągać niewielkie rozmiary i mieć jedynie charakter wspomagający ten dochód. Uznano, że pozarolnicza działalność gospo-

darcza opodatkowana zryczałtowanym podatkiem dochodowym jest właśnie działalnością o niewielkich rozmiarach. Podczas weryfikacji przeprowadzonej przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego okazało się jednak, iż pozarolnicza działalność gospodarcza prowadzona przez rolników, opodatkowana na zasadach ogólnych, nie zawsze wynika z jej rozmiarów, lecz często z jej specyfiki lub wymagań nałożonych innymi przepisami. Trybunał Konstytucyjny zauważył, że w świetle zasady równości nie wolno tworzyć takiego prawa, które różnicowałoby sytuację prawną podmiotów, których sytuacja faktycznie jest taka sama. Tak pojmowana równość oznacza też akceptację różnego traktowania przez prawo różnych podmiotów, z tym jednak, że różne traktowanie powinno być uzasadnione. Sprawiedliwość wymaga, aby zróżnicowanie prawne podmiotów pozostawało w odpowiedniej relacji do różnic w ich sytuacji faktycznej jako adresatów danej normy prawnej. W niniejszym przypadku celem nowelizacji art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników była racjonalizacja zasad podlegania temu ubezpieczeniu. Chodziło o to, aby system ubezpieczeń społecznych rolników obejmował osoby, dla których rolnictwo jest zasadniczym źródłem utrzymania. Nowelizacja dokonana na mocy ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. nie realizowała tego celu, gdyż o marginalnym charakterze działalności gospodarczej świadczy nie rodzaj opodatkowania, ale w istocie wysokość wyliczonych dochodów. Tym samym wyłączenie z rolniczego ubezpieczenia społecznego osób, które prowadziły jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą, opodatkowaną na zasadach ogólnych, ale uzyskiwały dochód nie przekraczający kwoty określonej w art. 5 ust. 2 ustawy zmieniającej, nosi znamiona dyskryminacji.

Podobnie w wyroku z dnia 18 lipca 2006 r., P 6/05 (OTK-A 2006 nr 7, poz. 81), Trybunał Konstytucyjny orzekł, iż art. 5a ust. 6 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 3 ustawy zmieniającej z dnia 2 kwietnia 2004 r., w zakresie, w jakim w 2004 r., z dniem 1 października tegoż roku wyłączył, ze względu na formę opodatkowania i wysokość należnego za 2003 r. podatku, z obowiązkowego ubezpieczenia społecznego rolników lub domowników prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 7 Konstytucji. Trybunał Konstytucyjny podzielił zawartą w uzasadnieniu orzeczenia z dnia 13 marca 2006 r., P 8/05, argumentację w kwestii sprzeczności analogicznej do zamieszczonej w art. 5a ust. 6 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników regulacji art. 5 ust. 2 ustawy zmieniającej z dnia 2 kwietnia 2004 r. z art. 2 Konstytucji RP w

zakresie wyłączenia z ubezpieczenia społecznego rolników osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą z uwagi na formę opodatkowania tej działalności. Natomiast sprzeczności art. 5a ust. 6 kontrolowanej ustawy z art. 2 Konstytucji R.P. w części wyłączającej z owego ubezpieczenia z dniem 1 października 2004 r. osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą, od której należny za 2003 r. podatek przekroczył kwotę 2.528 zł, Trybunał Konstytucyjny upatrywał w krótkiej, jednodniowej *vacatio legis* aktu nowelizującego i braku precyzyjnej regulacji, normującej sytuację podmiotów ubezpieczonych w 2004 r., objętych kwestionowanym przepisem. Sytuacja prawna osób dotkniętych nową regulacją powinna być bowiem poddana takim przepisom przejściowym, aby osoby te miały czas na dokończenie przedsięwzięć podjętych na podstawie wcześniejszych unormowań, w przeświadczeniu, że unormowania te mają stabilny charakter. Wymagania tego nie spełnia zaś wprowadzenie innych niż dotychczas zasad wyboru systemu ubezpieczenia społecznego w trakcie roku podatkowego. Warto podkreślić, iż w powołanym wyroku z dnia 18 lipca 2006 r., P 6/05, Trybunał Konstytucyjny nie zanegował zgodności z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej art. 5a ust. 6 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w części statuującej tę przesłankę dopuszczalności wyboru systemu ubezpieczenia społecznego, jaką jest nieprzekroczenie granicznej kwoty podatku od przychodów uzyskanych z prowadzonej przez rolnika (domownika) pozarolniczej działalności gospodarczej, w odniesieniu do kolejnych lat, następujących po 2004 r. Tego rodzaju ustawowe kryterium dalszego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, jeśli nie zostało wprowadzone w trakcie roku podatkowego w sytuacji uniemożliwiającej zainteresowanym dostosowania prowadzonej działalności do nowych przepisów, nie tylko nie narusza norm konstytucyjnych, ale wręcz służy realizacji akceptowanego - jak wynika z lektury uzasadnień powołanych orzeczeń - przez Trybunał Konstytucyjny celu nowelizacji art. 5a ustawy, dokonanej aktem zmieniającym z dnia 2 kwietnia 2004 r., jakim było ograniczenie możliwości wyboru preferencyjnego (z racji wymiaru składek) systemu ubezpieczenia społecznego rolników do przypadków, gdy prowadzona przez rolnika (domownika) pozarolnicza działalność gospodarcza stanowi dla zainteresowanego jedynie uboczne źródło utrzymania, a o drugorzędnym charakterze tego źródła świadczy właśnie wysokość należnego podatku obliczonego od uzyskanych z tego tytułu przychodów.

W świetle art. 5a ust. 6 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą z dnia 2 kwietnia 2004 r., a obecnie art. 5a

ust. 1 pkt 5 ustawy o redakcji wprowadzonej aktem nowelizującym z dnia 1 lipca 2005 r., jedną z materialnych przesłanek dopuszczalności wyboru ubezpieczenia społecznego rolników przez rolnika (domownika) prowadzącego pozarolniczą działalność gospodarczą jest zatem wysokość należnego podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej nie przekraczająca kwoty 2.528 zł. Natomiast w myśl art. 5a ust. 5 i 7 (obecnie: art. 5a ust. 3, 4 i 6) ustawy udokumentowanie rozmiarów owego podatku następowało i następuje przez złożenie w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zaświadczenia właściwego naczelnika urzędu skarbowego w terminie do 14 lutego (obecnie: 31 maja) każdego roku podatkowego, a skutkiem niedopełnienia tegoż obowiązku jest ustanie rolniczego ubezpieczenia społecznego z końcem kwartału, w którym rolnik (domownik) powinien był złożyć w organie rentowym stosowny dokument.

Zarówno w wyroku z dnia 13 marca 2006 r., P 8/05, w odniesieniu do art. 5 ust. 1 i 3 ustawy zmieniającej z dnia 2 kwietnia 2004 r., dotyczącego rolników prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą w chwili wejścia w życie tego aktu, jak i w orzeczeniu z dnia 18 lipca 2006 r., P 6/05, w relacji do art. 5a ust. 1 i 5 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, Trybunał Konstytucyjny nie stwierdził niezgodności wskazanych przepisów z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej. W uzasadnieniach wyroków podkreślono, że nie istnieją przesłanki pozbawiające ustawodawcę możliwości ustanowienia czasowych ograniczeń ubiegania się przez obywateli o pewne uprawnienia. Wyznaczenie terminu udokumentowania formy opodatkowania prowadzonej działalności oraz wysokości uzyskanego dochodu miało na celu racjonalizację zasad podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Chodziło o to, aby w określonym przez ustawodawcę terminie rolnicy przedstawiali dokumenty, na podstawie których można dokonać weryfikacji ich uprawnień do objęcia lub kontynuowania rolniczego ubezpieczenia społecznego.

Sumując powyższe rozważania wypada stwierdzić, że rolnik (domownik) prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą i zamierzający nadal podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników powinien zgodnie z ust. 3 i 4 tego artykułu udokumentować kwotę należnego podatku dochodowego od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej za poprzedni rok podatkowy zaświadczeniem właściwego naczelnika urzędu skarbowego, złożonym w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego do dnia 31 maja każdego roku podatkowego, a z obowiązku tego nie zwal-

nia go wspólne z małżonkiem opodatkowanie dochodów. Na rolniku (domowniku) spoczywa bowiem ciężar udowodnienia - w tymże trybie i terminie - istnienia tej materialnoprawnej przesłanki dopuszczalności wyboru systemu ubezpieczenia społecznego, jakim jest nieprzekroczenie granicznej kwoty należnego podatku od pozarolniczej działalności gospodarczej, skoro z faktu tego wywodzi skutki określone w dyspozycji omawianej normy prawnej. Jemu też - w razie sporu o podleganiu rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu - przysługuje inicjatywa dowodowa w tym zakresie w postępowaniu przed organem rentowym i sądem ubezpieczeń społecznych.

Nie ma racji skarżący twierdząc, że dopełnił wszelkich przewidzianych w art. 5a ustawy wymagań w przedmiocie kontynuowania ubezpieczenia społecznego rolników, gdyż w przepisowym terminie złożył w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zaświadczenie naczelnika Urzędu Skarbowego w B.P. dotyczącego jego rozliczeń z organem podatkowym za 2006 r. Dokument ten nie określał bowiem kwoty podatku od przychodów uzyskanych przez ubezpieczonego z pozarolniczej działalności gospodarczej. Tym samym jego treść nie odpowiadała wskazanej w art. 5a ust. 3 ustawy i nie pozwalała na weryfikację uprawnień Eugeniusza T. do dalszego podlegania rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu. Prawdą jest, że w świetle art. 75 § 2 k.p.a. w sytuacji, gdy przepis prawa wymaga urzędowego potwierdzenia określonych faktów lub stanu prawnego w drodze zaświadczenia właściwego organu administracyjnego, nie istnieją podstawy do tego, aby odbierać od strony oświadczenie co do owych faktów bądź stanu prawnego. W takim przypadku w myśl art. 217 § 1 i § 2 pkt 1 k.p.a. organ administracji publicznej zobowiązany jest do wydania zaświadczenia na żądanie osoby ubiegającej się o nie, a zgodnie z art. 218 § 1 i 2 k.p.a. przedmiotem tegoż zaświadczenia jest potwierdzenie faktów bądź stanu prawnego, wynikających z prowadzonych przez ten organ ewidencji, rejestrów bądź innych danych znajdujących się w jego posiadaniu (por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 15 kwietnia 1999 r., SA/Sz 728/98, Lex nr 36840 i z dnia 3 listopada 1999 r., I SA 80/99, Lex nr 48667). Wprawdzie wydanie stosownego zaświadczenia może być poprzedzone postępowaniem wyjaśniającym, jednakże zakres tego postępowania jest ograniczony jego przedmiotem. W istocie rzeczy zaświadczenie zawiera jedynie informacje o aktualnym stanie faktycznym lub prawnym, który został już ustalony odpowiednim aktem prawnym albo jest znany organowi ze względu na dane zawarte w prowadzonych przez ten organ ewidencjach, rejestrach lub innych urzędowych zbiorach. Uproszczony charakter postępowania w sprawach wydania zaświadczeń

sprawił, że nie można w nim stosować uregulowanej w art. 75 § 1 k.p.a. zasady dopuszczania jako dowodu wszystkiego, co może przyczynić się do wyjaśnienia sprawy (por. wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 20 listopada 1981 r., II SA 848/81, ONSA 1981 nr 2, poz. 118 i z dnia 25 października 2000 r., V SA 760/00, Lex nr 50109). Stosownie do art. 219 k.p.a. gdy dowody posiadane przez organ administracji publicznej nie pozwalają na uwzględnienie wniosku, organ ten może wydać jedynie postanowienie o odmowie wydania zaświadczenia (por. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 31 sierpnia 2006 r., II SA/Wa 1126/06, Lex nr 282453). Osoba, która kwestionuje treść wydanego zaświadczenia, może dochodzić swojego roszczenia jedynie drogą pośrednią, np. wnioskować ponownie o wydanie zaświadczenia o określonej treści i w razie wydania postanowienia o odmowie - żalić się do organu wyższego stopnia (por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 29 maja 2003 r., II SA 1439/02, Monitor Prawny 2003 nr 14, poz. 626).

W rozpoznawanej sprawie Eugeniusz T. nie skorzystał ze wszystkich wskazanych wyżej środków prawnych zmierzających do uzyskania zaświadczenia naczelnika urzędu skarbowego o wysokości należnego podatku dochodowego od osiągniętych przez ubezpieczonego przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej za 2006 r. ani nie przejawiał żadnej inicjatywy dowodowej w postępowaniu przed organem rentowym i sądami ubezpieczeń społecznych w zakresie udokumentowania tychże przesłanek dalszego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, stąd też prawidłowa była decyzją Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdzająca ustanie owego ubezpieczenia z końcem drugiego kwartału 2007 r. oraz zapadłe w procesie zainicjowanym odwołaniem od tej decyzji wyroki Sądu Okręgowego i Sądu Apelacyjnego.

Wobec bezzasadności zarzutu naruszenia przez Sąd Apelacyjny prawa materialnego przy ferowaniu zaskarżonego wyroku, Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

=====